

İSPANYA'DAN BİR KARA ROMAN: PLENILUNIO

Nil Ünsal*

XX. yüzyılın sonları ve XXI. yüzyılın ilk on yılında İspanya'da polisiye romanlara gösterilen ilgi büyük bir ivme kazandı. Hem yazarlar hem de okurlar tarafından yeğlenen bu türün neden bu kadar tutulduğu sorusuna, hiç kuşkusuz çağdaş İspanyol yazını tarihinde “popüler yazın” ve “ciddi yazın” arasındaki bölünmeye/kırılmaya bağlı olduğu şeklinde yanıt vermek olasıdır. İspanya'da *cambio* ve *transición* yani toplumsal – siyasal değişim ve demokratik düzene geçiş ve sonrası dönemde polisiye türün hiç de yadsınmayacak denli bir artış göstermesinin diğer nedenleri arasında, hoşça zaman geçirmek için okunan ideal bir eğlencelik tür, toplumsal ve siyasal eleştiri yapmak için çok uygun bir araç ve 60'lı yılların deneysel romanının etkisinin azalmasından sonra, yeni bir anlatı türünün keşfedilmesi yolunda yeni bir olanak diyerek bir sıralama yapılabilir. İspanya'da bazı yazın eleştirmenleri İspanyol polisiye romanlarının daha çok Hammett ve Chandler çizgisindeki kara romanlara daha yakın olduğu konusunda görüş bildirirken, diktatörlükten demokratikleşmeye geçiş süreci içinde ülkenin toplumsal-siyasal durumunun, 20'li ve 30'lu yılların Amerikan toplumunun sosyoekonomik koşulları ile bir koşutluk oluşturduğu noktasına vurgu yaparlar. Her ne kadar İspanya 1955-75 yılları arasında ortalama %8'lik bir büyüme hızına kavuşmuşsa da, bu özgürlüksüz bir ekonomik gelişmedir. Ekonomide görülen bu hızlı gelişim ülkeyi toplumsal ve kültürel bağlamda değiştirir ve İspanyol halkı bundan böyle demokrasi ve özgürlük düşüncesine tamamen odaklanmış olur. İşte o andan iti-

* Prof. Dr., Ankara Üniversitesi, DTCF, İspanyol Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.

baren artık İspanya'nın toplumsal yapısı hızla değişmeye başlar; yurtdışına düzenlenen turlarda büyük bir patlama olur, İspanyollar geri dönüşlerinde yanlarında muzır yayınları ve yasak kitapları getirirler. Franco döneminin o sıkı ahlak anlayışından da artık eser kalmaz, “yurtdışından gelen bu eğilime kulaklarını tıkamayan kadın, ‘İspanyol kadını’ adını hak etmez(...)”(Işık, 2005: 218) diyenlere inat kadınlar mini etekle dolaşmaya başlarlar, hatta doğum kontrol haplarından ve serbest aşktan söz etmek bile olasıdır. Her türlü serbestliğin önünü kesmek için girişilen tüm bastırma eylemleri artık yanıt vermez duruma gelir, bir kere ok yaydan çıkmıştır. 1970’li yıllara gelindiğinde durum daha da vahimleşir. 1973 yılında Franco’ya bağlılığı ile tanınan Amiral Carrero Blanco yeni hükümetin başına geçerse de, ETA’nın üstlendiği bir suikast sonucunda yaşamını yitirir. 1974 yılında Arias Navarro’nun kurduğu hükümetin işi çok zordur; ülke toplumsal ve siyasal açıdan ağır bir bunalımın pençesinde ve terör hızla tırmanmaktadır. Herkes gergin, herkes kaygılıdır ve kimse sonunun ne olacağını bilmez durumdadır. İşte İspanya’da kara roman bu temeller üzerine kurulur ve giderek yaygınlaşır. Manuel Vázquez Montalbán (1939-2003), Andreu Martín (1949), Juan Madrid (1947), Jorge Martínez Reverte (1948), Francisco González Ledesma (1927), Eduardo Mendoza (1943) ve Antonio Muñoz Molina (1956) gibi İspanyol polisiyesine/kara romanına can veren yazarlar, Franco sonrası İspanyası’nın tedirginliğini, kaotik atmosferini yansıtmak için polisiye türü bir araç olarak kullanmışlardır, çünkü sanatlı bir polisiye roman toplumsal eleştiriyi olanaklı kılan en önemli yazınsal türlerdendir. Hiç kuşkusuz İspanyol polisiye roman yazarları yukarıda adlarını sıraladığımız kişilerle sınırlı değildir, ancak sözü geçen bu yazarları ortak paydada buluşturan en önemli özellik, hepsinin polisiye türü sanatlı polisiyeye dönüştürerek yazın bilimi açısından kayda değer bir adım atmış olmalarıdır. Günümüz İspanyası’nın en önemli polisiye roman yazarlarından biri olan Andreu Martín, kara roman türüne şu yorumu getiriyor: “Saldırının olduğu kadar savunmanın da türüdür. O halde, bizimki gibi rekabet gücü olan bir toplumda, gerçekte en iyi yazınsal türdür” (27).

1956 yılı Úbeda (Jaén) doğumlu yazar Antonio Muñoz Molina Granada Üniversitesi Sanat Tarihi bölümü mezunudur. Eğitimini tamamlar tamamlamaz askerlik görevini yapmak için Bask Bölgesi’ne gider. Terör tehdidi altında olan bu yerde yaşamak ona büyük bir deneyim kazandıracak ve ileride yazacağı iki yapıtında, *Ardor Guerrero* ve *Plenilunio*’nun kurgusunda bundan yararlanacaktır. İlk romanı *Beatus Ille* 1986’da yayımlanır, 1987 yılında *El Invierno en Lisboa* adlı romanıyla Premio de la Crítica ve Premio Nacional de Narrativa, 1991 yılında *El Jinete Polaco* başlıklı romanıyla Premio Planeta ve Premio Nacional de Narrativa ödülleri alır. Çağdaş İspanyol yazımının en iyi yazarlarından biri olan A. M. Molina 1996 yılında Real Academia Española’ya üye olarak seçilir. Adı geçen yapıtların dışında yazara ait olan diğer romanları arasında *Beltenebros* (1989)(1), *Los Misterios de Madrid* (1992), *El Dueño del Secreto* (1994), *El Invierno en Lisboa*, *Ventanas de Manhattan* ya da *El Viento de la Luna* (1997) ve 2009 yılında yayımlanan ve yazın eleştirmenlerinin “son on yılın en iyi kitabı” olarak kabul

ettikleri son romanı *La Noche de los Tiempos* vardır.

Valencia Üniversitesi tarih profesörlerinden Julio Serna'ya verdiği bir röportajda, Antonio Muñoz Molina *Plenilunio*'nun türü hakkında şu bilgileri veriyor: “*Plenilunio* hakkında ilk ipuçlarını (...) 1987’de elde ettim. Bir Amerikan gazetesinde, korkunç bir cinayetle suçlanan temiz yüzlü birinin basılmış fotoğrafı dikkati(mi) çekti... beni çok etkiledi. Böylece yüz hatlarının, ama en çok da bakışların/gözlerin kötü birinin vicdanını ele verip vermeyeceğini kendi kendi(me) sorgulama noktasına geldi(m)”.(2)

ETA eylemlerinin çok fazla artış gösterdiği bir dönemde Bask Bölgesi’nde (Bilbao’da) uzunca bir süre korku ve tehdit altında yaşamını sürdürmeye çalışan adını bilmediğimiz bir polis müfettişi tayinle, ilk gençlik yıllarını bir Cizvit okulunda yatılı olarak geçirdiği güney kentine gelir. Bilbao’da arayıp bulamadığı huzuru ve güveni burada bulacağını düşünmektedir. Uzun yıllar boyu terör kaynaklı ölümlere ve acılara tanık olarak yaşaması ve bir de eşiyile aralarındaki ilişkinin giderek kopma noktasına gelmesi sonucunda, müfettiş son derece mutsuz ve kuşkucu biri olup çıkar. Huzur bulacağını sandığı bu yerde onu bir başka vahşet beklemektedir. İlk edinilen izlenimlere göre normal bir yaşam sürdüren, ancak dengesiz olabileceği varsayılan biri, dolunayın çıktığı gecelerde kız çocuklarına, hayat kadınlarına tecavüz edip onları öldürmektedir. Olay üzerinde araştırmalar yapılırken, okuyucu bu arada polis müfettişine çok yakın olan kişileri tanıma olanağını elde eder: Adını bilmediğimiz karısı, öğretmen Susana Grey, Peder Orduña, adli tıp doktoru Ferreras ve katil. Kurguda ikinci planda kalan, ancak dozu iyi ayarlanmış bir eylemin çok ötesinde okuyucunun ilgisi, başarısızlığa uğrayarak düş kırıklıkları yaşayan, ömürleri yıkıntılarla sarsılan, yenik düşmüş insanların yaşamlarına çekilmektedir. Müfettiş artık bütün zamanını ve gücünü bu cinayetleri aydınlatmak için harcayacak, insanların bakışlarından/gözlerinden yararlanarak katili bulma umuduyla ve hiç kuşkusuz bir polis uyanıklığı ve açık göz lülüğüyle cinayetleri durduracaktır. Bu cinayet öyküsünün tam karşı kutbunda yer alan bir aşk öyküsü de vardır. Kendisinden yirmi yaş küçük bir öğretmene aşık olması, müfettişin dünyasına biraz olsun renk kattığı gibi, yaşama yeniden tutunması için de bir neden olur. Ancak derinlere gömülü olduğunu sandığı terör gelip yine onu bulacak ve yine bir ETA saldırısının kurbanı olacaktır.

Antonio Muñoz Molina, diğer yapıtlarında olduğu gibi, *Plenilunio*’da da alışılmış polisiye roman kalıplarının dışına çıkar; adı geçen romanın kurgusunda, kişilerinde ve üslubunda kalıplar aşılmıştır, ancak polisiye romanların sürükleyicilik ögesi başarıyla korunmuştur. *Plenilunio*’nun adsız polis müfettişi, aklının ve onca yıl edindiği deneyimlerinin gücüyle cinayetleri çözmeyi daha en baştan garanti eden, toplumun vicdanını rahatlatan biri değildir. Romanda yer alan diğer kişiler gibi o da yaşamdan çok fazla beklentisi olmayan, sıradan bir insandır. Yaşamın zorluklarıyla savaşırken çoğu kez yenilgiye uğramış, böylece sağa sola savrulmuş insanların portresidir romanın kişileri. Örneğin, Bilbao’da yaşadığı zor günlerin ardından, bir de karısının ruhsal sorunlarıyla uğraşan, yaşam sevinci kalmayan polis müfettişi; yaşamsal bir düş kırıklığına uğrayan

ve aile bağları açısından oldukça şanssız sayılabilecek katil: yaşamı boyunca hedeflediği ülküsüne bir türlü ulaşmayı beceremeyen ve başkaları tarafından unutulduğuna inandığı için kendini mutsuz ve yaralı duyumsayan Peder Orduña; yapayalnız bir çevrede, dünyanın orta yerinde tek başına kalmış izleniminde olan ve bunun yanında bir de aşık olduğu Susana tarafından reddedilince yaşama küsen adli tıp hekimi Ferreras ve son olarak evliliğinde büyük bir düş kırıklığı yaşayıp, çocuğundan ayrılmak zorunda kalan Susana... Roman kişilerine bakıldığında hepsinin öyle ya da böyle yaşamın tokadını yediğini görüyoruz, ancak bu kişiler, içinde buldukları açmazın üstesinden gelmek için de hiçbir çaba göstermiyorlar, biri dışında, Susana... Kendini daha mutlu bir ortama götürecektir, etrafındaki sis perdesini aralayacak kökten kararlar almakta cesurca davranan biri. Polis müfettişi ile olan ilişkisinde kararlı davranan, yeni bir yaşama merhaba demek için Madrid'e gitmekte ayak direyen, azimli bir kadın. Ancak tüm bu olumsuzluklara karşın romanın her türlü düşünceye açık olan sonu, şaşırtmacaya yönelmiş bir aykırı kanı niteliğinde. Yapıtın son sayfalarına ulaşıldığında okuyucunun kafasında yarattığı son, roman kişileri açısından kendilerine açılmış yeni bir kapının aralandığı varsayımı; öyle ki okuyucunun tatsız, yavan, sıradan bir yaşam da olsa, Polis müfettişi ve Susana arasındaki ilişkinin, her ikisine dair yaşamların düze çıkması için bir çözüm olabileceğini düşünmesi. Katilin tinsel profili açısından edinilen en son izlenimin, vicdan azabıyla iman ederek yaptığı açıklamadaki samimiyeti olduğunu söylemek olasıdır. Son olarak Ferreras'ın, yüzeysel de olsa, mutluluğudur en son akıllarda kalan.

Plenilunio'da adı geçen kişileri incelediğimizde, herkesin suçlunun bulunması yolunda önemli çabalar sağlarken, içinde yaşadıkları dönemin İspanyol toplumunun panoramasını çizmekte olduklarının ayrımına varırız. Her birinin cinayetle ilgili düşüncelerini belirttiği bölümlere dikkat ettiğimizde ise, dönemin İspanyol toplumuna ve psikolojisine ayna tutulduğunu görürüz. Şimdi polis müfettişinden başlayarak romanda adı geçen kişilere hep birlikte bir göz atalım:

Romanda ilk ilgiyi çeken nokta polis müfettişinin adının anılmaması ve fiziksel yapısı hakkında bilgi verilmemesi. Yalnızca müfettişin orta yaşlarda, kır saçlı ve giyiminin, tayin edildiği kuzey bölgesinden daha çok güneye, yeni gittiği yere daha uygun olduğu bilgisini ediniyoruz okuduğumuz pasajlardan. Müfettişi olağanüstü kılan hiçbir özelliği yok, üstün yeteneklere sahip biri değil, çok kültürlü olduğu da söylenemez. Müfettiş herhangi biri gibi; aşk sorunlarıyla boğuşan, yaşadığı olumsuzluklar nedeniyle yaşamı altüst olan, içki ve sigaraya düşkün ve sıklıkla geneleve giden normal/sıradan biridir. Bu duruma gelmesinin en önemli nedenlerinden biri Bask Bölgesi'nde yaşadığı sarsıcı durum ve bu olayların bir türlü üstesinden gelemeyen ve psikolojik sorunlarla boğuşan eşidir. Gençlik yıllarının geçtiği yerde yeniden yaşamını düzene sokmak isterse de bunu başaramaz. Daha düzenli ve bir o kadar da çileli diyebileceğimiz yeni yaşamında karşılaştığı Susana Grey'le aşkı yeniden keşfeder. Ancak eşinin ruhsal sorunlar yaşamasından kendini sorumlu tutması, geçmişiyle bağlarını tamamen koparmasına engel olmaktadır.

Romanın sonunun açık olduğunu daha önce belirtmiştik. Buna bağlı olarak müfettiş ve Susana'nın yaşamış oldukları bu yasak ilişki, nasıl sonlanacağı belirli olmayan, ucu açık bir yoruma bırakılır.

Müfettişin iş yaşamına geldiğimizde, onu vicdanlı ve işine düşkün bir polis olarak tanırız. Tutku derecesinde kendini adadığı bu son görevinin tüm sorumluluklarını tek başına üstlenir. Bir insana özgü tüm davranışlarının/tutumlarının insani boyutunu, sıradaki ikinci kurbanla, küçük kızla olan ilişkisinde gözlemleriz. Sonuç olarak, bir kara roman soruşturucusunun tüm özellikleri müfettişin kişiliğinde bütünleştirilerek okuyucuya yansıtılmaktadır, yani zor bir yaşamın sonucunda ruhsal durumu tamamen bozulmuş, geçmişini kökünden söküp atma isteğiyle yanıp tutuşan ve vahşi bir cinayeti çözüme kavuşturmak için büyük bir tutkuyla olayın peşine düşen biridir polis müfettişi.

Müfettişin karşı kutbunda yer alan katilin de adını bilmiyoruz. Polisiye romanlardan alışık olduğumuz gibi burada da, özellikle ilk bölümlerde, kuşku olarak görülen kişinin bilgileri tam olarak verilmez. Yalnızca suçlunun kötü birisi olduğunun gözlerine yansıyabileceği vurgusu yapılmaktadır. Daha sonra, ilerleyen bölümlerde, katil hakkında daha somut bilgilere kavuşuyoruz. Katil gençten biri, esmer, bir elinde yarası var, eli bir şekilde kesilmiş ve ellerini sürekli kullanarak yaptığı bir işi var. Bu sınırlı bilgiler kitabın 12. bölümüne kadar sürer ve okuyucu bu bölümde birdenbire bir sürprizle karşılaşır. Yazar, aynı bölümde, katilin adını vermeden onun davranış biçimi ve düşüncelerinden söz ederek katili yakından tanımamız için bir adım atar. Bu yolla katili daha yakından tanıma olanağını elde eder ve onun işkenceye maruz kalmış, cinsel organının küçüklüğünden dolayı komplekse kapılmış, cinsel iktidarsızlığının sonucunda çeşitli düş kırıklıkları yaşamış, önemli saymadığı bir işi olduğundan ve yoksul bir aileden geldiğinden olacak aşağılık duygusuna sahip biri olduğunun ayırımına varırız. Fiziksel özellikleri içinde en çok ön plana çıkan da ellerinin çok iri, tırnaklarının kirli ve kırık, en önemli ipucu olarak da giysisine sinmiş, dünyayı tutan bir balık kokusudur. Antonio Muñoz Molina katilin fiziksel profilinin yanı sıra onun etik değerler konusunda da kusurlarını/zaaflarını ortaya dökmektedir. Katil her şeyden önce ailesini sevmez, onları aşağı görür, pornografik filmler izlemeyi alışkanlık haline getirmiştir, içinde yaşadığı topluma, cinselliğe, ailelere ve her iş grubuna karşı büyük bir nefret beslemektedir. Normal bir cinsel yaşamı olmadığından, bu yöndeki arayışlarını hayat kadınlarına ve küçük kız çocuklarına yönelterek onları vahşice katletmektedir.

Gelelim müfettişin sevgilisi Susana Grey'e... Genç kadın cinayete kurban giden küçük kız Fátima'nın öğretmenidir. Ancak kurgu içindeki yeri oldukça önemlidir, çünkü o romandaki aşk kurgusu içinde odak kişiliktir. Susana'nın doyumsuzluğu yaşamdan hoşnutsuzluğu; evlilikleri süresince asla mutlu olamadığı bir adamdan, doğduğu ve çok sevdiği Madrid'den kopuşundan ve en önemlisi de oğlunun onu seçeceği yerde babasını yeğleyerek onunla yaşamak istemesinden kaynaklanmaktadır. Sorunların üzerine cesurca giden, yenilgiyi kabullenmeyen bir yapısı vardır, çünkü mutluluğu hak ettiğine inan-

makta ve onu elde edebilmek adına kararlı bir şekilde savaşımaktadır. Pasajlar arasında Susana'yı edebiyattan ve müzikten çok zevk alan, oldukça kültürlü biri olarak tanıyoruz. Aynı zamanda genç kadın aklıyla ve olaylar karşısında duyarlılığıyla ve bir o kadar da duygusal yönüyle öne çıkar.

Peder Orduña... Yapıt içindeki rolü/işlevi oldukça önemlidir. Müfettişin eski hocası ve Cizvit Okulu'nun en yaşlı rahibi Peder Orduña, Franco döneminden demokrasiye geçiş sürecini anlamamızı sağlayan, o döneme ışık tutan, bunun yanında yaşamını Hıristiyanlıkla komünizmin birlikteliğini sağlamaya adanmış biridir. Diktatörlük döneminin son on yılını simgeleyen önemli bir figürdür. Ne ki Peder, yeni yaşam düzeninin beraberinde getirdiği gerçekler karşısında tüm ideallerini yitirmiştir ve yeni kurulan toplum düzeni içinde artık bir yerinin ve öneminin olmadığı/olamayacağı düşüncesindedir. Bundan başka Peder Orduña'nın anılarını dinlerken okuyucu polis müfettişinin çocuklukta başlayan yaşam öyküsüne de tanık olur.

Adli tabip Ferreras'ın olay örgüsü içindeki yeri yukarıda işlevlerini açıkladığımız kişilerden daha az değildir. Ferreras, her şeyden önce adli tıpta ölümler ve kızlara yapılan saldırılar hakkında gerekli ve doğru bilgileri sağlayan/sunan kişidir. Konuşmayı pek sevmeyen, suskunluğu yeğleyen, sürekli düşünceli haliyle tanıdığımız, içedönük polis müfettişinin tam aksine, Ferreras canlıdır, neşelidir, atılgandır ve gevezenin biridir. Bu dedikoducu kişilik sayesinde biz, Susana Grey'in yaşamına tanık oluruz, çünkü genç kadının kocası Ferreras'ın en iyi arkadaşlarından biridir ve çiftin öyküsüne yakından tanıktır.

Polis müfettişinin karısının roman dokusu içindeki yeri ve önemi yalnızlık konusuna vurgu yapmayı sağlamasında yatar. Müfettişin evli olmasına karşın yaşamda kendini yalnız hissetmesi karısıyla yaptığı diyaloglar içinde gizlidir. Geçmişte eşyle arasında sorunlar olduğunu gören, ancak buna bir çözüm bulmaktansa kulak arkası eden, mutsuz bir kadın portresi çizmektedir. Tehdit altında yaşamının zorlukları bir de aile içindeki huzursuzlukla birleşince, kadın ağır psikolojik sorunlar yaşamaya başlar. Karısının ağır bir bunalımın içinde olmasından kendini sorumlu tutan müfettiş, ondan ayrılmayı, evliliğini bitirmeyi göze alamaz. Susana'yla kurduğu yeni yaşamına devam edebilmesi ve mutluluğa erişebilmesi için aradaki tek engel eşidir, ne ki bunu karısına söyleyecek cesaret yoktur polis müfettişinde.

Fátima, cinayete kurban giden küçük kız... Polis müfettişi onu yalnızca öğretmenin tanıklığından ve çocuğun evindeki fotoğraflardan ve video görüntülerinden tanımaktadır. Yoksul bir ailenin kızıdır ve sınıfının en iyi öğrencilerindedir. Çocuğun katil tarafından kaçırılmasını ve başına gelen trajik olayı okuyan herkes, kendi kaderi de olabilecek böylesine korkunç bir sondan kaçmanın olanak dışı olduğunun ayrımına varmaktadır.

Fátima'yla aynı kaderi paylaşmak üzereyken şans eseri katilin elinden kurtulan Paula adlı çocuk, müfettişin de yardımıyla karşılaştığı bu trajik olayın etkisinden kurtulma-

yı başarır. Müfettişle aralarında kurulan yakın dostluk, sevgi bağı, polis müfettişinin o katı gibi görünen yüreğiyle ve sert görünümüyle tam bir tezat oluşturur.

Her ne kadar roman işlenmiş bir cinayetin sarmalında katilin bulunması için verilen savaşımı öykülüyor gibi görünse de, bölümden bölüme geçen okuyucu başka konu öbekleriyle de karşılaşır. Antonio Muñoz Molina bu romanında, toplumu yakından ilgilendiren temel sorunları dile getirirken, okuyucuyu, yaşanan/yaşanması olası bu tür olayların perspektifinden bakarak etik bağlamda düşünmeye davet ediyor. Toplumu tehdit eden bu sorunlar öbeğinin başında şiddet/vahşet, kötülük, günümüz toplumunda eksikliğini duyduğumuz dayanışma/yardımlaşma yoksunluğu ve kitle iletişim araçlarının insanların yaşamları üzerindeki olumlu-olumsuz etkileri.

Plenilunio'da şiddet konusu iki düzlem üzerine kurgulanmıştır. İlki çocuklara yönelik cinsel istismardır. Romanda tacize uğrayan yalnız Fátima ve Paula değildir. Müfettişten olayı öğrenen Peder Orduña'nın, yatılı okulda bulunduğu sırada tecavüze uğrayan ve cinayete kurban giden çocuklardan birinin öyküsünü anlattığı bölümde, tanrısal konumda bulunan yazar anlatıcının hiçbir yorum yapmaksızın, tamamen objektif bakış açısıyla anlattığı olaylar üzerine düşünmek ve yorumlamak okuyucuya bırakılır. Aslında içinde yaşanan modern toplumların bir gerçeği olan bu türden istismarları reddetmek/yok saymak ya da hafife almak ne kadar doğrudur?

İkincisi, ETA'nın gerçekleştirdiği şiddet eylemleridir. Bu eylemler salt silahların kullanılması ve bombalarla sınırlı değildir. Şiddet özel yaşamlara kadar girmekte, evlere kadar giren tehditler/tehdit telefonları insanları huzursuz etmektedir. Polis müfettişinin karısı işte bir başka şiddetin kurbanlarından biridir; hem yuvasının temelleri sarsılmakta hem de ruh sağlığı giderek bozulmaktadır.

Bir diğer konu öbeği ise kötülük ve onun yüze/göze yansımasıdır. Romanın çıkış noktasını oluşturan ilk tümcede, polis müfettişinin sokaklarda gezerek kötülüğü yüzüne, bakışlarına sinmiş, yansımış birini aradığına tanık oluruz: “Gece gündüz bir bakış arayarak kenti arşınlayıp duruyordu. Başka şeyler yapmaya niyetlense de veya yapıyor gibi görünse de başka bir şeyle ilgilenmiyor, yalnızca bakıyor, ...yüzleri ve bakışları izliyordu. ...Müfettiş ...cinayete ait izlerin kazındığı gözleri...suçu ele verecek gözbebeklerini arıyordu”(Plenilunio 8). Gözlere, yüze bakmasını ona Peder Orduña salık vermişti; ona göre böylesine vahşi bir cinayeti işleyen kişinin içindeki kötülük mutlaka yüzüne yansırı, “...yüzüne kazınmış kötülüğü taşımak zorunda(ydı)...”(40). Bu konuda Peder Orduña gibi düşünmez müfettiş; en çok aranan teröristlerin “ciddi ve soğukkanlı” bakışlarını gözünün önüne getirir; katili yakaladığında ise bu konuda haklı olduğunu kanıtlar.

Günümüz toplumlarının en büyük sorunlarından biri olan bireyler arasındaki dayanışma yoksunluğu, üçüncü konu öbeğidir. Modern toplumda insanlar birbirlerine öylesine yabancılaşmıştır ki, aynı apartmanda oturan komşular bile birbirini tanımaz duruma gelmişler ya da olaya karışırsa başına kötü bir şeyin geleceği korkusuyla bu türden vahşet olaylarına duyarsız kalmayı yeğlemişlerdir. Örneğin katil, iki kız çocuğuyla uzun bir

yolu katederek parka kadar gelmiş, cinayeti işledikten sonra üzerinde kan lekeleriyle dolmuş, saldırılarından sonra tam bir sinir bozukluğuyla civarda gezinmiştir, ancak bütün bunlar hiç kimsenin ilgisini çekmemiş ya da kimsede kuşku uyandırmamıştır. Romanda hem ETA'nın gerçekleştirdiği bütün suçlar hem de katilin işlediği akıl almaz cinayetler bir yerde insanların kayıtsızlığını belgeler niteliktedir. Modern toplum yapısında insancıl olmak artık neredeyse "saf olmakla" eşanlama gelmektedir. Yapıtta bu önemli konuya değinilerek bireylerin çevrede olup bitene karşı daha dikkatli, duyarlı olmaları gerektiği, dayanışmanın yaşamsal bir değeri olduğu iletisi verilmektedir.

Susana'nın roman içindeki işlevi aşk konusunu vurgular gibi görünse de, genç kadının kişiliğinde İspanyol kadınının 1970'lerde başlayan bağımsızlık savaşı simgelenmektedir. *Plenilunio*'da yer alan bütün kadınlardan daha ayrıksı bir konumdadır genç öğretmen. Daha önce de belirttiğimiz gibi edebiyata, müziğe düşkün, son derece kültürlü, kendini sürekli geliştirme çabası içinde olan bir kadındır. Cesurdur, bozulan evliliğinin ardından, hiç tanımadığı, yabancı olduğu bir yerde tek başına çocuğunu yetiştirme yürekliliğini gösterir. Yazgısına boyun eğmiş, geri adım atmış, zayıf kadın figürlerin karşısına dimdik dikilmiştir. Geçmişine sünger çekmiş, geleceğini yeniden kurma ve tek başına yerden ayağa kalkıp, yenilgiyi kabullenmek yerine ileriye, geleceğine umutla bakma yolunu seçmiştir. Genç öğretmen, diktatörlük dönemindeki İspanyol kadınıyla demokratikleşmeye geçiş sürecindeki kadınlar arasındaki ayrıma dikkat çekme işlevini üstlenmiştir. Aslında İspanyol İç Savaşı'nda kaybeden kadınlardır ve savaş sonrası diktatörlük döneminde de tutuculuk dalgasına direnemeyip toplum yaşamından tamamen uzaklaşan da onlardır, her şeyden ellerini çekerek evlerine kapanırlar. Batılı kadınlar gibi yaşamaları, giyinip kuşanmaları, kişiliklerini geliştirebilmeleri, evden dışarı çıkıp yeniden toplum yaşamına katılabilmeleri için hem çok çaba harcamak hem de uzunca bir süre beklemek zorunda kalacaklardır. İspanyol kadınının bu sancılı geçişini anlatmak görevi Susana'ya aittir.

Romanı bir bütün olarak ele aldığımızda, *Plenilunio*'nun bir kara roman olduğunu söyleyebiliriz. Yapıtta her ne kadar vahşice işlenmiş cinayetlerin faili aranıyor, katilin bulunması için çaba harcanıyorsa da, bu eylemler zinciri yüzeyde kalmaktadır. Buz dağının görünen yüzünün altında, derinlerde kalanın ne/nasıl/neden olduğunu anlamamızı sağlayacak gerekli verilerin/ipuçlarının toplanmasıyla birlikte, toplumsal ve psikolojik bir eleştiri yapabilmemiz söz konusudur. Antonio Muñoz Molina'nın polis müfettişini tanıdıkça okuyucu huzursuzluk duyar, olayı çözüme ulaştırıp ulaştıramayacağı konusunda tedirgin olur, ama bir yanıyla da, kendi vicdanını rahatlatması için, müfettişe inanmak, katili yakalayıp adalete teslim etmesi için ona güven duymak istemektedir. Molina'nın polis müfettişi çok boyutlu insandır, o artık bir tip değil, bir karakterdir ve yazarın bu romanı sanatlı polisiyenin diğer örnekleri arasında yer almayı hak etmektedir.

NOTLAR

1. Adı geçen romanla ilgili olarak bkz. “Güzel Karanlık’ın Zaman ve Polisiye Kurgusu”, Fakülte Dergisi, Cilt 39, Sayı 1-2, Ankara, 1999, ss. 267-279.
2. Röportajla ilgili olarak bkz. www.ojosdepapel.com

KAYNAKÇA

1. Işık, Gül. *İspanya: Bir Başka Avrupa*. İstanbul: **Metis Yayınları**, 2005.
2. Martín, Andreu. *Género negro, género claro*. **El Urogallo** 9-10 (1987): 27-28.
3. Molina, Antonio Muñoz. *Plenilunio*. Madrid: **Grupo Santillana Ediciones Alfaguara**, 2006.

ÖZET

İSPANYA’DAN BİR KARA ROMAN: *PLENILUNIO*

Antonio Muñoz Molina’nın 1997 yılında yazdığı *Plenilunio (Dolunay)* gerilim dozu yüksek, şiddetin yanı sıra merhamet ve sevecenlik duygularına da yer veren bir roman. Bu kara roman, vahşeti güzel bir aşk öyküsüyle harmanlayarak anlatıyorsa da, temelde vurgulanmak istenen toplumsal ve bireysel adaletsizlik sarmalında sıkışıp kalmış insanların görüntüsüdür. Bu güçlü romanda, diktatörlükten demokrasiye geçiş döneminde İspanyol toplumunun genel panoraması entrika, serüven ve aşk kurgusuyla yansıtılır. Antonio Muñoz Molina’nın kitabı toplumu yakından ilgilendiren önemli sorunlara içtenlikle parmak basar ve yazarın bu konudaki derin duyarlılığı bize modern İspanyol toplumunu anlama/tanımaya olanağını sunar.

Anahtar kelimeler: İspanyol yazını, Antonio Muñoz Molina, kara roman, *Plenilunio*.

Abstract

A HARD BOILED NOVEL FROM SPAIN: *PLENILUNIO*

Plenilunio (The Full Moon) written by the Spanish writer Antonio Muñoz Molina in 1997, has an electrical narration full of tension, rage and tenderness. This hard boiled novel juxtaposes the violence with a moving love story detailing the plight of people trapped in the conflict and the tragic social and human injustices they suffer. This powerful novel offers us a world of intrigue, adventure and love in the era of Spanish transition to democracy. Antonio Muñoz Molina’s book has a sense of melancholy and a preoccupation with social issues. His deep reflections on issues of social significance offer an important insight into the modern society of Spain.

Key words: Spanish literature, Antonio Muñoz Molina, hard boiled novel, *Plenilunio*.